

Regionledningskontoret
Therese Strimell Flodqvist

TJÄNSTEUTLÅTANDE
2022-05-04

TRN 2022-0032

Tillväxt- och
regionplanenämnden

Yttrande över betänkandet En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker (SOU 2021:95)

Regionledningskontorets förslag till beslut

Tillväxt- och regionplanenämnden beslutar följande.

Regiondirektörens tjänsteutlåtande utgör Region Stockholms yttrande till Socialdepartementet över betänkandet En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker (SOU 2021:95).

Sammanfattning

Socialdepartementet har remitterat betänkandet En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker (SOU 2021:95), till Region Stockholm för yttrande. Tillväxt- och regionplanenämnden svarar på Region Stockholms vägnar.

Sedan 2010 har tillverkare av alkoholdrycker ökat, från 90 till 792 tillverkare i Sverige. Ökning av antalet dryckestillverkare är ett resultat av att många, mindre, tillverkare har etablerat sig. Utredningen konstaterar att aktiv prispolitik (alkoholskatten) och detaljhandelsmonopolet har använts av staten som de viktigaste verktygen för att minska alkoholrelaterade skadeverkningar. Betänkandet (SOU 2021:95) har som syfte att utreda om, och i så fall hur, gårdsförsäljning av alkoholdrycker skulle kunna införas i Sverige.

Region Stockholm konstaterar att flera av remissinstansernas synpunkter om framtida konsekvenser för detaljhandelsmonopolet behöver utredas vidare för att klargöra om monopolet är hotat och vilka konsekvenser det i så fall får nationellt men även ur ett EU-perspektiv. Denna fråga är av betydelse och Region Stockholm anser därför att förslaget ska föregås av noggranna riskavvägningar.

Region Stockholm bedömer att det finns en viss risk för en negativ påverkan på folkhälsan i betänkandets förslag om gårdsförsäljning av alkohol. Region Stockholm anser i och med det att barnperspektivet särskilt behöver klargöras.

En utgångspunkt i betänkandet är att stärka besöksnäringen, vilket stämmer väl överens med Region Stockholms regionala utvecklingsplan, RUF5 2050, och spelar en viktig roll i länets näringsliv och attraktionskraft. Besöksnäringen i Stockholmsregionen har varit hårt drabbad under pandemin och är i stort behov av återhämtning och utveckling de kommande åren. Region Stockholm välkomnar därför initiativ som bidrar till att underlätta för företagen inom besöksnäringen eftersom branschen även är viktig för att kunna erbjuda fler arbetstillfällen. Oklarheter kring effekter på monopolet måste dock först hanteras och barnperspektivet klarläggas.

Bakgrund

Socialdepartementet har remitterat betänkandet En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker (SOU 2021:95), till Region Stockholm för yttrande. Tillväxt- och regionplanenämnden svarar på Region Stockholms vägnar. Ärendet har beretts i samråd med hälso- och sjukvårdsförvaltningen.

Aktiv prispolitik (alkoholskatten) och detaljhandelsmonopolet har använts av staten som de viktigaste verktyg för att minska de alkoholrelaterade skadeverkningarna. År 2010 utreddes gårdsförsäljning av alkoholdrycker för tredje gången, utan att resultera i förändrad lagstiftning. Sedan dess har tillverkare av alkoholdrycker ökat, från 90 till 792 tillverkare i Sverige. Öl är den kategorin av drycker som har ökat mest sedan 2010, följt av i fallande skala spritdrycker, cider och vin. Den stora ökning av antalet dryckes-tillverkare är ett resultat av att många, mindre, tillverkare har etablerat sig. Nio av tio tillverkare av alkoholdrycker har färre än fem anställda och de flesta sysselsätter en till två heltidstjänster.

Betänkandet vars syfte är att utreda om, och i så fall hur, gårdsförsäljning av alkoholdrycker kan införas i Sverige. Detta under förutsättning att Systembolagets monopol säkras, samt att undersöka vilka eventuella folkhälsokonsekvenser som ett införande av gårdsförsäljning skulle kunna innebära. Betänkandet har analyserat de EU-rättsliga förutsättningarna för gårdsförsäljning. Att tillverkare i Sverige får möjlighet att sälja sina produkter från tillverkningsstället vid sidan av monopolet skulle troligtvis ses som ett handelshinder av EU-domstolen. Detta handelshinder kan vara tillåtet om gårdsförsäljningen är begränsad och har fokus på besöksnäringen snarare än själva försäljningen.

Betänkandet föreslår att gårdsförsäljning endast tillåts i anslutning till ett betalt studiebesök eller en föreläsning med anknytning till den aktuella

produkten på tillverkningsstället. På det sättet säkerställs det att besöket snarare än försäljningen står i centrum och att gårdsförsäljningen tydligt knyts till dryckestillverkarnas roll i besöksnäringen.

Vidare föreslås det i betänkandet att begränsningar införs gällande hur mycket som får säljas till en kund per köptillfälle. Försäljningen till varje enskild person vid samma besökstillfälle ska inte överstiga 0,7 liter spritdryck, 3 liter vin, 3 liter andra jästa drycker, och 3 liter starköl. Betänkandet lämnar en alternativ modell av vilka typer av drycker som ska få ingå och därmed också vilken form av tillverkning som ska vara tillåten. Alternativet avser enbart jästa drycker (det vill säga öl, vin och andra jästa drycker), och där huvuddelen av råvarorna som ger alkoholdrycken dess karaktär har producerats på den egna gården.

Region Stockholms yttrande

Region Stockholm konstaterar att flera av remissinstansernas synpunkter om framtida konsekvenser för detaljhandelsmonopolet behöver utredas vidare för att klarlägga om monopolet är hotat och vilka konsekvenser det i så fall får nationellt men även ur ett EU-perspektiv. Denna fråga är av betydelse och Region Stockholm anser därför att förslaget ska föregås av noggranna riskavvägningar.

Målen i den regionala utvecklingsplanen för Stockholmsregionen (RUFSS 2050) (LS 2015-0084) sätter fokus på vad Stockholms läns aktörer behöver fokusera på för att vara Europas mest attraktiva storstadsregion. De områden som Region Stockholm arbetar med, och som är särskilt relevanta för betänkandet, är tillväxt- samt folkhälsofrågor.

Bedömningen i betänkandet är att förslaget inte märkbart påverkar folkhälsan, samtidigt konstateras det att gårdsförsäljning ökar konsumtionen av alkoholhaltiga drycker. En ökad konsumtion bedöms av Region Stockholm kunna påverka folkhälsan och därmed, utifrån ett folkhälsoperspektiv, finns en viss risk av negativ påverkan på folkhälsan i betänkandets förslag om gårdsförsäljning av alkohol. Region Stockholm anser i och med det att barnperspektivet särskilt behöver klarläggas.

Besöksnäringen i Stockholmsregionen har varit hårt drabbad under pandemin och är i stort behov av återhämtning och utveckling de kommande åren. Region Stockholm välkomnar därför initiativ som bidrar till att underlätta för företagen inom besöksnäringen då branschen även är viktig för att kunna erbjuda fler arbetstillfällen.

Ur ett strikt besöksnäringssperspektiv anser Region Stockholm att försäljning av alkoholhaltiga drycker i gårdsbutiker kan bidra till att stärka besöksnäringens företag om det görs på ett ansvarsfullt sätt och om riskavvägningarna visar att det är möjligt. I betänkandet framförs det att gårdsförsäljning kan bidra med positiva spridningseffekter, exempelvis om besökarna också besöker restauranger, lokala livsmedelsproducenter eller bor på hotell i närheten; vilket är något som skärgårdskommunerna i Stockholmsregionen marknadsför sig genom för att attrahera internationella besökare. Fler säljbara paketupplevelser året runt i skärgården och på landsbygden kan bidra till att skapa en mer långsiktig hållbar destination. Gårdsförsäljning skulle även kunna vara ett möjligt sätt att utveckla Sverige som mat- och dryckesproducerade land och att stärka måltidsturismen.

I betänkandet föreslås det att försöket ska begränsas till sex år, för att sedan kunna utvärderas för att undersöka utfallet. Region Stockholm instämmer med betänkandet att gårdsförsäljningens faktiska omfattning, dess effekter på besöksnäringen, påverkan på folkhälsan samt detaljhandelsmonopolet behöver utvärderas noggrant vid ett eventuellt genomförande. Oklarheter kring effekter på monopolet måste först hanteras och barnperspektivet klarläggas.

Ekonomiska konsekvenser

Beslutet bedöms inte medföra några ekonomiska konsekvenser för Region Stockholm.

Carina Lundberg Udelepp
Regiondirektör

Anton Västberg
Utvecklingsdirektör

Beslutsunderlag

1. Sammanfattning av betänkandet En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker (SOU 2021:95)

Beslutsexpediering

1. Socialdepartementet